

Propozycja zmiany przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych z dnia 28 listopada 2003 r. (t.j. Dz.U.2023 poz. 390 z dnia 01.03.2023 r. z późn. zm.) - doprecyzowanie art. 24 ust. 2a ustawy w sytuacji, gdy orzeczenie o niepełnosprawności/stopniu niepełnosprawności zostaje wydane w wyniku odwołania do sądu

Często zdarza się, że oczekiwane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności udaje się uzyskać dopiero w wyniku złożenia odwołania do sądu, po kilkunastu miesiącach, a czasem nawet kilku latach od złożenia wniosku o orzeczenie. W takiej sytuacji – jak wynika z praktyki Ośrodka Poradnictwa SPES - może pojawić się problem z przyznaniem świadczenia związanego z niepełnosprawnością od miesiąca, w którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

Art. 24 ust. 2a ustawy o świadczeniach rodzinnych (dalej w skrócie u.s.r.) stanowi:

Art. 24 ust. 2a: Jeżeli w okresie trzech miesięcy, licząc od dnia wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, zostanie złożony wniosek o ustalenie prawa do świadczenia uzależnionego od niepełnosprawności, prawo to ustala się począwszy od miesiąca, w którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

Wielokrotnie spotkaliśmy się z sytuacją, że organy przyznające świadczenia rodzinne dosłownie interpretują art. 24 ust 2a. i twierdzą, że „dzień wydania orzeczenia” to dzień ogłoszenia wyroku lub wydania go na posiedzeniu niejawnym. W zależności od tego, kiedy nastąpi prawomocność wyroku, przy tej interpretacji strona może – nie ze swej winy – nie dochować terminu, o którym mowa tym przepisie.

Mając na uwadze cel, jaki przyświecał ustawodawcy przy wprowadzeniu do ustawy o świadczeniach rodzinnych art. 24 ust. 2a oraz przepisy Kodeksu postępowania cywilnego (dalej w skrócie k.p.c.), początek biegu terminu trzech miesięcy, o którym mowa w w/w przepisie, nie powinien rozpoczynać się wcześniej, niż data prawomocności wyroku, czyli gdy od wyroku nie przysługuje środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia (art. 363 § 1 k.p.c.). Art. 365 § 1 k.p.c. stanowi, iż orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.

Oczywistym jest zatem, że orzeczenie nieprawomocne – w tym przypadku nieprawomocny wyrok sądu zaliczający do osób niepełnosprawnych czy też do danego stopnia niepełnosprawności lub ustalający dane wskazanie, nie wywołuje powyższego skutku – nie wiąże organów administracji publicznej; skutek ten powoduje

dopiero prawomocność wyroku. Zgodnie z art. 364 § 1 k.p.c, prawomocność orzeczenia stwierdza na wniosek strony sąd pierwszej instancji, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji - ten sąd.

W praktyce wygląda to w ten sposób, że jeśli żadna ze stron nie złoży wniosku o doręczenie wyroku z uzasadnieniem (w terminie tygodnia od jego ogłoszenia/wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym), wyrok po tygodniu stanie się prawomocny. Jeżeli wniosek o sporządzenie uzasadnienia nie wpłynął i strona po upływie tegoż tygodnia złoży wniosek o doręczenie wyroku ze stwierdzeniem jego prawomocności – z reguły zmieści się w terminie trzech miesięcy od ogłoszenia/wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym jak chodzi o złożenie wniosku o ustalenie prawa do świadczenia uzależnionego od niepełnosprawności.

Problem pojawi się w sytuacji, gdy któraś ze stron postępowania złoży wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem – czyli gdy wyrok nie uprawomocni się po tygodniu od jego ogłoszenia/wydania na posiedzeniu niejawnym. Jeśli nawet po doręczeniu wyroku z uzasadnieniem strona zrezygnuje z wniesienia apelacji – zdarza się, że upłynie już ponad trzy miesiące od ogłoszenia wyroku/wydania go na posiedzeniu niejawnym, zanim sąd na wniosek strony doręczy wyrok ze stwierdzeniem jego prawomocności. W sytuacji natomiast, gdy wpłynie apelacja od wyroku i zostanie ona oddalona przez sąd drugiej instancji – prawomocność wyroku nastąpi w praktyce nie wcześniej, niż za około osiem – dziesięć miesięcy od ogłoszenia/wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym przez sąd pierwszej instancji.

Konkretny przykład: wyrok sądu, w którym ustalono, że dziecko jest osobą niepełnosprawną i wymaga konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, został wydany na posiedzeniu niejawnym w dniu 26 października 2022 r. Wojewódzki zespół ds. orzekania niepełnosprawności złożył wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem, a po jego doręczeniu zrezygnował z wniesienia apelacji (prezes sądu przedłużył termin do sporządzenia uzasadnienia wyroku - art. 329 § 4 k.p.c., w związku z czym do trzech tygodni został wydłużony termin na złożenie apelacji – art. 369 § 1¹ k.p.c). Wyrok uprawomocnił się dopiero w dniu 16 marca 2023 r. – czyli prawie po pięciu miesiącach od jego wydania. Matka dziecka niezwłocznie wystąpiła o doręczenie odpisu wyroku ze stwierdzeniem prawomocności, sąd stwierdził prawomocność wyroku w dniu 24 marca 2023 r. Po uzyskaniu w/w odpisu wyroku, w dniu 27 kwietnia 2023 r. matka złożyła w urzędzie gminy wniosek o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych związanych z niepełnosprawnością. Organ gminy przyznał świadczenia rodzinne od 1 kwietnia 2023 r., a nie od miesiąca, w którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności (sierpień 2021 r.) – gdyż matka złożyła wniosek po upływie terminu trzech miesięcy od dnia wydania wyroku sądu z dnia 26 października 2022 r., w którym zostało zmienione orzeczenie o niepełnosprawności z dnia 15 września 2021 r.

Poglądy przyjmowane w ostatnich latach przez sądy administracyjne w związku ze stosowaniem art. 24 ust. 2a u.ś.r. w przypadku rozstrzygnięcia w kwestii niepełnosprawności przez sąd powszechny, można podzielić na trzy grupy:

1. termin z art. 24 ust. 2a u.ś.r. należy liczyć od dnia uprawomocnienia się wyroku sądu w tym przedmiocie, gdyż dopiero prawomocne orzeczenie sądu powszechnego wywołuje skutek wiążący w zakresie jego treści w stosunku do innych sądów i organów (vide np. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 10 stycznia 2019 r., sygn. I OSK 3075/18, publ. LEX nr 2635369; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 28 lutego 2023 r. sygn. II SA/Po 895/22, publ. LEX nr 3511785; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 27 października 2022 r. sygn. II SA/GI 808/22, publ. LEX nr 3436813),
2. prawo do świadczenia może być ustalone od miesiąca, w którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, nawet w przypadku złożenia wniosku o przyznanie świadczenia po upływie trzech miesięcy licząc od dnia uprawomocnienia się orzeczenia w kwestii niepełnosprawności - wskazuje się tutaj przede wszystkim na konieczność uwzględnienia takich okoliczności, jak brak pouczenia osoby uprawnionej przez organy administracji, jak w razie wydania przez sąd wyroku w sprawie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności należy rozumieć treść art. 24 ust. 2a u.ś.r., a także złożenie wniosku o przyznanie świadczenia w rozsądnym terminie (vide np. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 czerwca 2022 r., sygn. I OSK 948/19, publ. LEX nr 3401171; , wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Poznaniu z dnia 18 maja 2023 r., sygn. II SA/Po 938/22, publ. LEX nr 3570911),
3. trzymiesięczny okres, o którym mowa w art. 24 ust. 2a u.ś.r., należy liczyć od daty stwierdzenia prawomocności - upatrywanie daty początkowej terminu, o którym mowa w art. 24 ust. 2a u.ś.r., w dacie uprawomocnienia się wyroku, jest rozwiązaniem zawodnym; oznaczałoby to bowiem, że w poszczególnych sytuacjach okres, w którym wnioskodawca może uzyskać informację o uprawomocnieniu się wyroku, będzie się różnił i będzie tym krótszy, im później stwierdzono prawomocność wyroku w danej sprawie - nie można przy tym wykluczyć nawet i takiej sytuacji, w której stwierdzenie prawomocności nastąpi już po upływie trzymiesięcznego terminu liczonego od daty uprawomocnienia się wyroku (vide np. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 18 stycznia 2023 r., sygn. III SA/Kr 1509/22, publ. LEX nr 3480637, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 30 czerwca 2022 r. sygn. I SA/Wa 2560/21, publ. LEX nr 3413819, wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 9 lutego 2022 r. sygn. II SA/GI 1486/21, publ. LEX nr 3325179).

Skoro przepis art. 24 ust. 2a u.ś.r. powoduje tak istotne rozbieżności interpretacyjne pomiędzy organami administracji publicznej a sądami administracyjnymi, wskazane jest doprecyzowanie w ustawie o świadczeniach rodzinnych, od jakiej daty liczony jest termin trzech miesięcy w sytuacji, gdy orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności zostanie wydane w wyniku przeprowadzenia postępowania odwoławczego przed sądem. Ponadto, zasadnym byłoby wprowadzenie obowiązku informacyjnego również po stronie sądu rozpatrującego odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności.

Nasza propozycja:

- dodanie w art. 24 po ust. 2a ustawy o świadczeniach rodzinnych, ust. 2b, o treści:

Art. 24 ust. 2b: Jeżeli orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zostało wydane w wyniku postępowania odwoławczego przez sąd powszechny, okres trzech miesięcy, o którym mowa w art. 24 ust. 2a liczony jest od dnia prawomocności wyroku, a jeśli strona nie została o tym pouczona i okres ten upłynął - od dnia, w którym strona dowiedziała się o treści art. 24 ust. 2a i 2b.

oraz:

- dodanie w Kodeksie postępowania cywilnego w art. 477¹⁴ po § 6, § 7 o treści:

Art. 477¹⁴ § 7: W sprawie, w której wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, sąd poucza osobę odwołującą się o treści art. 24 ust. 2a i 2b ustawy o świadczeniach rodzinnych.

Nielogicznym i powodującym jedynie mnożenie pism w toku postępowania administracyjnego byłoby nakładanie na osobę z niepełnosprawnością lub jej opiekuna, który chce dochować terminu, o którym mowa w art 24 ust. 2a u.ś.r., obowiązku składania wniosku o świadczenia rodzinne związane z niepełnosprawnością, zanim jeszcze wyrok stał się prawomocny (a prawomocność ta może nastąpić nawet za kilka miesięcy) jak i zanim strona uzyskała odpis wyroku ze stwierdzeniem jego prawomocności. W takiej sytuacji, organ administracji wzywałby do uzupełnienia brakującego dokumentu, pod rygorem pozostawiania wniosku bez rozpoznania (art. 24a ust. 2 u.ś.r.) czy też wydawałby postanowienie o zawieszeniu postępowania w sprawie ustalenia prawa do świadczenia, do czasu prawomocnego zakończenia postępowania sądowego (97 § 1 pkt 4 Kodeksu postępowania administracyjnego w zw. z art. 32 ust. 2 u.ś.r.) – co w zupełności mija się z celem, jakim powinna być spójność, przejrzystość i prostota procedur przy ubieganiu się o świadczenia rodzinne.

Stowarzyszenie SPES
Organizacja Katolicka • Organizacja Pożytku Publicznego

Pomagamy od roku 1986 • Laureat Nagrody im. Ks. Józefa Tischnera
Laureat Nagrody Prezydenta RP „Dla dobra wspólnego”
www.spes.org.pl

Osoby z niepełnosprawnością i ich opiekunowie nie powinni być narażani w takich sytuacjach na ryzyko pozbawienia ich należnych świadczeń rodzinnych od miesiąca, w którym złożono wniosek o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

Katowice, 05.07.2023 r.